

— zda surově realisticky nebo pomocí symboliky, metaforiky a alegorie převzaté z folklóru. Zjistil, že v makedonské dramatické literatuře autoři užívali ve svých dílech (dodejme, že snad mnohem více než v kterékoli jiné slovanské literatuře) oba posupy. Přitom podle povahy díla volili jak prozaické, tak také básnické lidově slovesné texty i tzv. krátké žánry.

Podle Jačoského je v makedonském dramatu nejobširnější využívána lidová píseň. Mnoho dramát je napsáno na náměty z lidové písně o lidových hrdinech nebo historických událostech (např. v dramatech R. Krleho, V. Iljoského aj.). V jiných případech působila lidová píseň jako inspirační zdroj k vlastnímu pojetí osob a událostí (např. u D. Malenka, M. Nedelkovského aj.). Lze říci, že lidová píseň byla všeňována do dramatického textu nejčastěji buď jako jeho nedílná součást, nebo pouze ve fragmentech a parafrázích. Autor knihy však správně upozorňuje, že se některým autorům (jejich počet není nijak malý) nepodařilo organicky včlenit do svého dramatického textu lidově slovesné prvky.

V makedonské dramatické tvorbě hrají prvky lidové písně (nebo lidová píseň sama) významnou úlohu, neboť dokreslují jevy ze života (zásnuby, svatbu, vyprovázení do ciziny za prací apod.) nebo upozorňují na revoluční minulost či ilustrují každodenní reálné události. Lidové písně vhodně doplňují lyričnost a emotivnost hry a tím působí na city publika, jejich prostřednictvím se mnohem věrohodněji a plastičtěji zobrazuje život širokých lidových vrstev. Zpívají se při tancích nebo lidových hrách, které jsou často součástí divadelní hry.

Kromě již uvedených funkcí folklóru odhaluje Jačoski v dramatech makedonských autorů také některé další, např. to, že mnohá díla nesou názvy podle jmen hrdinů z lidových písní, že autoři vytvářeli svá dramatická díla na základě motivů z lidově slovesné tvorby nebo jí byli silně ovlivněni.

Vedle lidových písní bývají v divadelních textech využívány rovněž pohádky a lidová próza vůbec, třebaže v porovnání s lidovou písní a s ostatními tzv. krátkými žánry relativně méně. V makedonském dramatu jsou podle Jačoského nejvíce zastoupeny anekdota, legenda a memoáry. Přitom autorům mohly uvedené žánry sloužit buď jako základní látka, na níž budovali své dramatické texty, nebo pouze jako inspirace, motiv či ilustrační materiál. Z pohádek je v makedonské dramatu nejvíce zastoupena kouzelná pohádka, a to nejčastěji jako součást dramatického textu nebo pouze v převzatých osobách a bytostech.

Lidové legendy a vyprávění (memoáry) jsou v makedonské dramatické literatuře využity dramatickými autory již méně. Spíše působily na ně převážně jako inspirační zdroje (např. u M. Volkanovského, V. Iljoského, I. Točka, K. Rumenovové-Misirkovové aj.).

Krátké lidově slovesné žánry mají v kontextu dramatického díla svůj mnohostranný význam. Vytvářejí především metaforiku, symboliku a ezopovský výraz. Záleží pouze na tom, jak je autor dovede vybrat a organicky včlenit do svého dramatického textu. Ne všichni autoři dovedou citlivě vybírat přísloví, úsloví, pořekadla, anekdoty a frazeologická spojení a ústrojně je vkládat do svých dramát.

Autor publikace o folklóru v makedonském dramatu se neprávem domníval, že v té části slovanské Makedonie, která je dnes na území Řecka, nevznikala v minulosti žádná literární tvorba. Slovanská menšina v Řecku sice žila a žije ve specifických podmínkách národnostního útlaku, přesto však i tam vznikala literární díla. Dokladem tohoto našeho tvrzení jsou básně, jednoaktovky, povídky a jiné literární texty, které vznikly v období svobodného rozvoje v letech 1944–1949 (v osvobozených oblastech, kde mohli Makedonci svobodně mluvit v rodném jazyce), i tvorba mnoha z těch, kteří po roce 1949 museli emigrovat do evropských socialistických zemí.

Ivan Dorovský

Blaže Ristovski, *Kočo Racin*. Skopje 1983, 500 stran.

Pětisetstránková kniha literárního vědce, folkloristy, kulturologa a historika B. Ristovského je vlastně souborem deseti literárně historických studií o zakladateli makedonské moderní poezie Kostu Racinovi (1908–1943), které ve své analytické podobě již většinou vyšly časopisecky v průběhu šedesátých a sedmdesátých let. Autor je nyní pro knižní podobu doplnil a některé podstatně přepracoval.

Ristovski v nich velmi podrobně rozebírá jednotlivá období Racinova života i některé jeho básnické skladby. Na základě existující odborné literatury i Racinovy soukromé korespondence tak autor dochází k nejednomu novému poznatku. Je tomu tak např. již v první a nejrozsáhlejší

kapitole, v níž sleduje Racinovo počáteční tvůrčí období. Využil v ní totiž četné materiály, jež se nacházejí u básnickových příbuzných a známých i v archívech.

Druhou kapitolou, která v knize vychází poprvé, věnoval autor rozboru básnickova epistolaria a jeho dosud nevydané básnické sbírky i dalších Racinových srbsky psaných básní. Přitom Ristovski maximálně využil jako dokladový materiál korespondenci, aby odhalil např. jeho pseudonymy a aby ukázal, s kým je básník stýkal.

Ristovski si dále všímá básnickovy pozůstalosti, stopuje genezi první Racinovy uveřejněné básně v makedonštině a přináší některé nové doklady o jeho makedonsky psané básnické tvorbě; Racin byl totiž typ polylingvní, který psal své verše jak makedonsky, tak také srbocharvátsky a bulharsky. Autor se pokouší odpovědět na otázku, kdy začal Racin psát své verše makedonsky, a poznamenává, že jeho makedonsky psané básně jsou na rozdíl od básní psaných srbocharvátsky hluboce intimní a lidové. Při jejich psaní totiž básník vycházel z makedonské lidové slovesné tvorby.

V dalších studiích Ristovski rozebral rovněž několik nově objevených Racinových básní, dále jeho vztah k zakladateli spisovné makedonštiny K. Misirkovovi, nově interpretuje dosud známou Racinovu tvorbu psanou srbocharvátsky, na základě archívních dokladů nově datuje některé Racinovy básně, zdůrazňuje básníkuv vztah k španělské občanské válce i sociálně kritický realismus jeho nepříliš rozsáhlého básnického díla.

Blaže Ristovski správně ve své knize nastolil „princiální otázku makedonské literární historie“. Tou v Racinově případě (ale i v případě řady tvůrců období obrození, a nejen makedonského) je otázka, do dějin které národní literatury Racinovo dílo i sám básník patří, když své verše psal v několika jazycích. Podle mého názoru v takových případech není podstatný jazyk, v němž je dílo napsáno, ani původ autora, ani místo jeho působení, nýbrž především funkce textu. To znamená, komu je text určen, kterému etnickému celku.

Ve svých studiích Ristovski věnoval pozornost také jedné z nejvýznamnějších a nejoblíbenějších Racinových básní, kterou je skladba Lenka, i vztahu mezi jazykem a obsahem jeho veršů. Za organickou součást básnickovy tvůrčí činnosti Ristovski pokládá správně také Racinovu sbírku Makedonské národní osvobozené písně (vydané v době války), která zdůrazňuje revoluční tradice básnickova lidu.

Pro literárněhistorická bádání B. Ristovského je příznačné, že je v nich každé tvrzení široce doloženo dostupným materiálem: korespondencí, záznamy z rozhovorů se současnými, s básnickovými přáteli a spolubojovníky. Při studiu literárněhistorického materiálu Ristovski totiž volí převážně neopozitivistické postupy. Pro dosud nenapsané dějiny makedonského literárního procesu v minulosti i v době nejnovější je to velmi užitečné.

Ivan Dorovský

Monografie o meziválečné řecké poezii

Kniha bulharského neogrecisty Marina Žečeva *Grčkata poezija između dvete svetovni vojni* (Sofija 1983, 339 stran) vyvolává hned první otázku: co u nás víme o řecké literatuře, zejména pak o literatuře mezi dvěma světovými válkami, i o nejnovějších řeckých literárních výbojích. Kromě Slovníku řeckých spisovatelů (1975), který obsahuje bohužel jen velmi stručnou úvodní studii o novořeckém literárním vývoji, nemáme u nás žádnou přehlednou příručku nebo důkladnější studii či monografii o literatuře (nebo o jejích jednotlivých tvůrcích), ačkoli jsme i my (jako ostatně celá Evropa) čerpali z antické kulturní pokladnice plnými hrstmi.

Situace není o mnoho lepší ani v ostatních zemích socialistického společenství. Nejvíce v tomto směru udělali v Sovětském svazu, kde vyšly práce Jannise Močose o současné řecké literatuře (1973) a o K. Varnalisovi a literatuře řeckého odboje (1968), monografie Sonji Iljinské o poezii odporu v poválečném Řecku (1974) a některé další její dílčí studie a úvody k výborům z básnické nebo prozaické tvorby jednotlivých řeckých autorů, vycházejícím v Sovětském svazu.

V ostatních východoevropských zemích je situace obdobná jako u nás. Relativně nejlépe jsou na tom Bulhaři, kde vycházejí častěji než v ostatních socialistických zemích výběry z děl novořeckých autorů. Ani v Bulharsku však až dosud neexistovala žádná syntetizující práce.

Tuto mezeru nyní zaplňuje výborný znalec novořeckého písemnictví Marin Žečev, který se v uvedené knize soustředil na jedno z klíčových období řeckého moderního literárního vývoje – na básnickou tvorbu, která vznikla mezi dvěma světovými válkami. V řecké literární kritice existuje o tomto období velké množství prací. Žečev při jejich studiu však správně postřehl, že v nich